

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Горлівський інститут іноземних мов
Криворізький державний педагогічний університет
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля
Ужгородський національний університет
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

**«ЛІТЕРАТУРА, ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА
У РАКУРСАХ ВЗАЄМОДІЙ»**

**Матеріали
I Всеукраїнської науково-практичної конференції**

4 листопада 2021 року

**Бахмут
2021**

Друкується за рішенням вченої ради
Горлівського інституту іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(протокол № 4 від 11. 11. 2021 р.)

Рецензенти:

д. філол. наук Н. В. Дячок,
д. псих. наук С. П. Яланська

Редколегія:

д. філол. наук С. А. Комаров (головний редактор)
к. філол. наук І. О. Скляр (відповідальний редактор)
к. псих. наук Т. В. Борозенцева (відповідальний редактор)
к. філол. наук Є. М. Белицька
д. філол. наук А. Р. Габдулліна
д. філол. наук Я. Ю. Голобородько
к. пед. наук Н. Г. Кошелева
д. філол. наук Т. М. Марченко
к. філол. наук Л. В. Суховерхова

Л64 Література, психологія, педагогіка у ракурсах взаємодії: матеріали I
Всеукраїнської науково-практичної конференції (Бахмут, 4 листопада 2021 р.).
Бахмут: ПІМ ДВНЗ «ДДПУ», 2021. 418 с.

У збірнику друкуються матеріали I Всеукраїнської науково-практичної
конференції «Література, психологія, педагогіка у ракурсах взаємодії», яка
відбулася 4 листопада 2021 року.

Для наукових робітників, аспірантів, студентів, які здійснюють розвідки у
галузі гуманітарних і суспільних наук.

ього катастрофічного становища переноситься на ставлення до світу загалом, що породжує уявлення про «загубленість», втрату відчуття «цілого» світу і власної цілісності і внаслідок цього – драматичне переживання своєї неопозбутньої самотності.

Таким чином, на відміну від традиційної психологічної визначеності характерів у літературі новітньої доби створюється феномен психологічної індетермінованості і релятивності особистості, що безпосередньо пов'язано з постановкою «нерозв'язних» проблем людського буття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колобаєва Л. «Никакой психологии», или фантастика психологии? (О перспективах психологизма в русской литературе нашего века). *Вопросы литературы*. 1999. № 2. С. 3–20.
2. Кузнецов Ю. Б. Развитие психологизма в украинській прозі кінця ХІХ – початку ХХ ст. *Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – початку ХХ ст.* Київ: Наукова думка, 1991. С. 221–249.
3. Моруа А. Марсель Пруст. *Моруа А. Собр. соч. в 6 тт.* Москва: Пресса, 1992. Т. 6. 320 с.
4. Ситник О. В. Методологія дослідження психологізму у літературознавчому дискурсі. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки.* Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2015. Вип. 40. С. 36–39.

*Л. П. Клевака
м. Полтава*

УДК 373.21.013.82:691.22

SANDPLAY ЯК СПОСІБ ЗНЯТТЯ ВНУТРІШНЬОГО НАПРУЖЕННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сьогодні дуже популярним методом впливу на дитину став «sandplay», що з англійської дослівно означає «пісочна гра». Пісочна терапія – це можливість висловити те, для чого важко підібрати слова, стикнутися з тим, до чого важко звернутися безпосередньо, побачити в собі те, що зазвичай йде від свідомого сприйняття. Sandplay є унікальним способом зняття внутрішнього напруження і відкриття нових шляхів розвитку.

Уперше на початку XIX ст. Герберт Уелс помітив, що його сини, граючись з мініатюрними фігурками, намагаються знайти рішення власних проблем. Згодом почали використовувати пісок у своїй діяльності Шарлота Бюлер та Маргарет Лювенфельд, які надавали великого значення тактильному контакту дитини з піском та водою, використовували ігри з піском, сполучаючи з різними предметами та дьляками. М. Лювенфельд мала значну колекцію маленьких іграшок та мініатюр, пофарбованих паличок, камінчиків тощо. Вона зберігала їх у коробці, яку діти називали «Коробкою здивування». Дитина мала можливість вільно гратися з піском, водою і фігурками. У 1935 р. вона опублікувала книгу «Гра в дитинстві», у якій описала свою методіку «Техніку побудови світу» [4, с. 316]. Вищезазначена робота була помічена Карлом Юнгом, і він запропонував своїй учениці Дорі Калфф приділити особливу увагу дитячій грі на піску, що згодом стала самостійним напрямом у психотерапії. Д. Калфф поклала в основу свого підходу пісочної терапії теорію К. Юнга. Сьогодні технологія роботи з піском, «sandplay», надає необмежені можливості для організації інтегрованої діяльності дошкільнят та визнана у всьому світі [4, с. 316-317].

Зазначимо, що найсприятливіший період для «sandplay» є дошкільний вік. Адже провідний вид діяльності дитини дошкільного віку це гра, саме в грі дитина пізнає навколишній світ та себе. «Sandplay» – це той метод, завдяки якому дитина з піску і невеличких фігурок будує свій індивідуальний і неповторний світ у мініатюрі. Граючись, вона виражає на піску те, що спонтанно виникає в її свідомості. Гра з піском – це натуральний і посильний

для кожної дитини від діяльності. Пісок викликає приємні відчуття в пальцях і кистях; завдяки йому виникає ідеальний тактильний і кінестетичний досвід. Незвична гра з піском збуджує інтерес дошкільників. Дитина може споруджувати на піску своє власне мініатюрне зображення світу. Таки чином вона може багато чого розповісти про себе без слів. Дитина часто словами не може висловити свої переживання, страхи, і тут їй на допомогу приходять ігри з піском. Проігруючи хвилюючі її ситуації за допомогою іграшкових фігурок, створюючи картину власного світу з піску, дитина звільнюється від напруги. А найголовніше вона набуває безцінного досвіду символічного вирішення багатьох життєвих ситуацій [3, с. 22].

Завдання пісочної терапії зорієнтовані на те, щоб допомогти дитині та узгоджуються з внутрішнім прагненням дитини до самоактуалізації, а саме: формуванню цілісного, сильного і здорового «Я» дитини, забезпеченню рівноваги між внутрішнім світом переживань і внутрішніх потреб і зовнішнім соціальним світом; позбутися психологічних травм; пісочниця є контейнером, який покликаний вміщувати і витримувати усі негативні і позитивні переживання дитини; пісок, виступаючи важливим носієм сенсорних вражень, відчуттів й емоційно-позитивних переживань, здійснює заспокійливий вплив, дає емоційну розрядку та й одночасно допомагає стимулювати поведінкову активність, спонукає дитину до гри; через програвання своїх фантазій, страхів, бажань у безпечних умовах піскової терапії дитина набуває можливості контролю за своїми внутрішніми переживаннями; гармонізувати загальний психоемоційний стан, знизити тривожність; виробити у дитини відчуття структурованості, чіткості, знання межі і границі (особливо важливо для гіперактивних дітей); удосконалення координації рухів, дрібної моторики, орієнтації у просторі; стимуляція вербальної і невербальної активності у процесі гри, формування навичок позитивної комунікації; розвиток сенсорно-перцептивної сфери дитини [4, с. 317-318].

Для реалізації методу «sandplay» використовується дерев'яна таця стандартного розміру (50×70×8 см), пісок, вода і колекція мініатюрних фігурок. Дно і борти пісочниці зазвичай пофарбовані в блакитний колір, що дозволяє моделювати воду і небо. Колекція повинна включати в себе всі можливі об'єкти, які тільки зустрічаються в навколишньому світі. Використовуються фігурки реальні і міфологічні, створені людиною і природою, привабливі і жахливі. Використання природних матеріалів дозволяють відчутти зв'язок з природою, а створені людиною мініатюри – прийняти те, що вже існує [1, с. 22].

На початковому етапі sandplay доречно дозволити дітям насолодитися піском і попізнати з нього те, що вони хочуть. Граючи, діти створюють за власним бажанням певні ігрові сюжети. Психолог має спонукати дітей розповісти про характери персонажів ігор, придумати назви для створених композицій. Варто запропонувати дошкільникам ідентифікувати себе з якимось предметом або персонажем, організувати розмову між іграшками [1].

У процесі проведення пісочної психотерапії виділяють три стадії гри з піском: хаос, боротьба і вирішення конфлікту. На стадії «хаосу» дитина бере велику кількість іграшок, безладно розставляє їх на піску, часто перемішує. Подібні дії відображають наявність тривоги, страху, недостатньо позитивної внутрішньої динаміки. Через «хаос» відбувається поступове «проживання» психоемоційного стану і звільнення від нього. Багаторазове повторення психотравмуючої ситуації, дозволяє змінювати емоційне ставлення до неї. Можна помітити, як від картини до картини зменшується кількість використовуваних фігурок і з'являється сюжет. Стадію «боротьби» можна спостерігати у дітей, що мають проблеми. На пісок несвідомо переносяться внутрішні конфлікти: агресія, образи, тривога, нездужання, реальні конфліктні взаємини та ін. Істоти в пісочниці конфліктують, може відбуватися війна, протиборство. Через деякий час може з'явитися герой або сили, які наводять лад і відновлюють справедливість. На стадії «вирішення конфлікту» можна

спостерігати: мир, спокій, повернення до природних занять. Юнг стверджував, що процес «гри в пісок» вивільняє заблоковану енергію і «активізує можливості самоцілення, закладені в людській психіці» [2].

Гри з піском є ефективним методом психологічної допомоги дитині дошкільного віку. Дитина в процесі пісочної гри має можливість виразити свої найглибші емоційні переживання, вона звільняється від страхів, таким чином пережите не розвивається в психічну травму. Заняття з піском поліпшують емоційний стан дітей: гіперактивних пісок врівноважує, скутих – розслаблює, тривожних – заспокоює, агресивних – втихомирює. Під час занять та після них усі діти задоволені і виходять з бажанням зустрітися знову. І це, мабуть, найголовніше, що дають дітям гри з піском.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гречишкіна А., Коваленко Н. Пісочна психотерапія. *Палітра педагога*. 2010. № 5. С. 10-14.
2. Мешавкіна Т. Ф. Стадії гри з піском. URL: <https://dytpsyholog.com/2015/07/24/стадії-гри-з-піском/>
3. Овсієнко С. Не пісок, а справжнє диво – безліч мрій у ньому втілим! *Учитель початкової школи*. 2018. № 4. С. 2-24.
4. Тягур Л. М. Сендплей – метод позитивного впливу на психічний розвиток дитини дошкільного віку. Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том XI. Випуск 13. Київ, 2013. С. 315-324.

*Н. В. Ковальська
м. Бахмут*

УДК 316.821

**ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ
В ДІТЯЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ**